

СРЕБРОЛЮБІЄ

Бо ти кажеш: «Я багатий, розбагатів і ні в чому не потребую». А не знаєш, що ти нещасний, і жалюгідний, і жебрак, і сліпий, і голий.

Ісус Христос, Об'явл. 3.17

Третя пристрасть – сріблολюбство, гарне життя. Пристрасть включає любов до грошей, бажання збагатитися. Роздуми про засоби до збагачення, мріяння багатства. Побоювання старості, ненавмисної злиднів, хвороби. Скупість. Пристрасть чи болюча зайва любов до різних тлінних предметів, що позбавляє душу свободи. Любов подарунків. Лихва. Жорстокосердя до злиденної братії та до всіх нужденних, зневіра Богові, неуповання на Нього, на Його промисел. Крадіжка, розбій. На цій пристрасті сидить вся мафія, продавці наркотиків, повії та й взагалі весь злочинний світ. Це просто звичайні жадібні до грошей люди, заради цих грошей вони готові на все, будь-які вбивства. Це третій найвищий рівень залежності мозку. Необхідно відзначити, що наявність чи відсутність грошей не впливає на цю пристрасть. Можна бути багатим і не мати в собі цієї пристрасті, можна бути жебраком і мати її.

П Р І Т Ч А

Золоті цвяхи намету

Якось дервіш, для якого радістю був самозречення, а надією - рай, зустрів знатного вельможу. Його багатство перевершувало все те, що дервіш коли-небудь бачив. Навет вельможі, призначений для відпочинку, розташовувався за містом. Він був зроблений із дорожочінних тканин, навіть цвяхи, якими він був прибитий до землі, були із чистого золота. Дервіш, який проповідував завжди і в усьому аскетизм, обрушив на вельможу потік слів, говорячи про те, як нікчемне земне багатство, як суєтні золоті цвяхи намету, як марні людські праці та старання. І як, навпаки, чудові святі місця. Самозречення - це найвище щастя. Серйозно, з задумом обличчя слухав його вельможа. Він узяв руки дервіша у свої і сказав: «Твої слова для мене те саме, що жар полуденного сонця та свіжість вечірнього вітру. Друг, супроводжуй мене, підемо разом до святих місць». Не обертаючись назад, без грошей, не взявши з собою ні верхового коня, ні слуги, він вирушив у дорогу. Вражений дервіш ледве встигав за ним. «Пане, скажи мені тільки, ти всерйоз думаєш здійснювати паломництво до святих місць?»

Якщо це так, то почекай мене, доки я збігаю за своїм плащем пілігрима». Вельможа, прихильно посміхаючись, відповів: «Я залишив своє багатство, коней, золото, намет, слуг – усе, що мав, невже ти з-за плаща повинен повернутися?» "Пане, - здивувався дервіш, - поясни мені, як ти міг залишити всі свої скарби і навіть відмовитися від своєї мантиї?" Вельможа відповів повільно, але переконано: «Ми вбили золоті цвяхи в землю, а не в серце!».

Я нічого не вмію, тільки красти

Зі щоденника ув'язненого

«...я з дитинства мріяв стати багатим, поїхати в Америку, купити собі острів із замком, я мріяв про гарне життя, дівчаток, бари. Я в зоні вже втретє, і тільки зараз я зрозумів, через що я почав красти. Сьогодні ти мені дав завдання написати, як я житиму на волі на чесно зароблені гроші, як ти ще сказав «жити за коштами». Вибач, але я не можу цього написати, адже я нічого не вмію, тільки красти».

Сріблολюбство та тверезість

Вийшовши того дня з дому, Ісус сів біля моря і повчав народ притчами, говорячи: Ось вийшов сіяч сіяти. І коли він сіяв, одні зерна впали при дорозі, і налетіли птахи та склевали їх. Інші впали на кам'янисті місця, де небагато було землі, і скоро зійшли, бо земля була неглибока. Коли ж з'явилося сонце, зів'яли і, як не мали кореня, засохли. Третє насіння впало в бур'яни і виросло бур'яни і заглушило насіння, і воно не дало плоду. Четверте впало на добру землю і принесло плід: одне в сто разів, а інше в шістдесят, а інше в тридцять. Хто має вуха чути, та чує. Учні ж запитали Христа: Щоб означала притча ця? І каже їм: Не розумієте цієї притчі? Як же вам зрозуміти всі притчі? Сівач сіє Слово.

Посіяне при дорозі означає тих, у яких сіється Слово, але до яких, коли почують, зараз приходить сатана і викрадає слово, посіяне в їхніх серцях. А посіяне на кам'янистих місцях означає того, хто чує слово і з радістю приймає його. Але не має в собі кореня і непостійний: коли настане скорбота чи гоніння за слово, зараз спокушається. А посіяне в бур'яні означає того, хто чує слово, але турботи цього віку і спокуса багатства заглушають слово, воно буває безплідним. Посіяне ж на добрій землі означає того, хто слухає слово і розуміє, що й буває плодоносим, так що інший приносить плід у сто крат, інший у шістдесят, а інший у тридцять.

Мт. 13, 1-23; Мрк. 4, 1-20; Лк. 8, 4-15

Спокушання багатством

Зверни увагу на вірш, турбота цього віку і спокуса багатства заглушають слово. Якщо розглядати цей вислів з точки зору тверезості, то ти можеш сказати, що тверезими дехто стає, щоб навпаки стати багатим, але давай познайомимось з цим щоденником.

Я заздалегідь вирішив випити

Ти просив мене описати те, що я розповів тобі. Коротше, влаштовуюсь на роботу. Минає два роки, я зберігаю за собою репутацію тверезої надійної людини. До мене вже почали чути про моє підвищення, вже інші люди стали інакше до мене ставитися, знаючи, що скоро я піду вгору. Мене запрошує головний і його зам до себе на дачу, накривають стіл, наливають вина і мені і собі і кажуть, що хочуть мене просунути по службі. Усі піднімають келихи, а я вже, як тобі казав, заздалегідь був готовий до цього і вирішив випити, щоби одержати цей пост. Я трохи відпив вина, потім трохи ще й сказав собі – все більше не буду. Але тут до мене підходить головний із келихом у руці і каже, що бере мене до себе, бо бачить, що я надійна людина. "Ну, - каже, - давай вип'ємо за нашу спільну справу", і я, звичайно, погодився. Ми з ним випили, потім він мене познайомив зі своєю дружиною та донькою. З ними я теж випив. Потім я вже підійшов до головного і запропонував йому випити зі мною. Я йому казав, як я його поважаю, коротше, ніс усе це марення, яке зазвичай несуть п'яні. Але я на той момент був твердо впевнений, що я «тверезий» і контролюю ситуацію. Пам'ятаю ще, я вийшов із дому, поряд у нього два робітники будували лазню, до речі, лазня триповерхова. Я розмовляв із ними і приніс їм пляшку горілки. Гості вже поїхали до цього часу, залишився тільки я, мій шофер, два бригадири та ці два робітники, вони ж і жили там і вартували дачу. А мене вже понесло, я робітникам цькую анекдоти і за своє життя розповів, потім ще пам'ятаю, як грали в карти і всі пили і пили. Прокинувся вдома, шофер відвіз, похмілля жакливе, ну думаю, тільки склянку вина для похмілля і все. Випив, подзвонив старому знайомому, Лесі, той приїхав, та й пропили ми з ним два тижні в мене вдома. Шофер приїде, а я ніякий, ще зам приїжджав, а через мене вже тоді йшли договори на великі суми, на великі суми. Звільняли із тріском, навіть страшно було, фірма серйозна. Ну, ніби все.

Я вип'ю з начальством, але тільки п'ятдесят грам коньяку

У мене на минулій роботі був конфлікт із начальством і з робітниками через мою тверезість. І коли я влаштувався на нову роботу, то дізнався, що до закодованих вони ставляться погано і алкоголікам теж погано. І тоді я сказав, що п'ю, але тільки коньяк і тільки у свята. На цій роботі мене шанують. Ось, наприклад, якщо хтось зателефонує мені на стару роботу і запитає про мене, там таке наговорять, а тут повагу. Відчуваю, що тут можна зробити кар'єру. І якщо випадє такий випадок, я вип'ю з начальником, але тільки п'ятдесят грамів коньяку. Ти тоді казав, що начальник може запропонувати тобі ще 50 грам. Ні, він не запропонує, там рівень дуже високий. А відмовитись від цього означає втратити все. І чому мені всі в клубі кажуть, що я зап'ю, піду в запій. Чому ви все думаєте одразу про погане. Так, не піду я в запій, я не хочу пити і пити ніколи не буду, я ж знаю, що це отрута. Може, такого випадку ніколи і не буде. Але мені тут (на роботі) сказали, та я й раніше це знав, що всі серйозні справи вирішуються за столом. І в цьому мене не переконайте. Ви мені щось грошей дасте, а в мене сім'я та й нещодавно син народився, а він цих речей не розуміє, йому їсти треба. Отакі у мене думки.

О.М.****

Якщо мені запропонують сто мільйонів доларів, я не питиму

Коли я прочитав листа О.М., то зрозумів, що він зрадив свої тверезі переконання, фактично продав за гроші, хоч і не п'є. Так, якби мені зараз запропонували сто мільйонів доларів, я навіть склянку не підняв із цією гидотою. Що він тверезої роботи собі не знайде? Тож зрив у нього неминучий. Так, навіть якщо його і не буде, теоретично це все одно зрив. Свідомий непитатель ніколи на це не піде. З повагою Андрій.

Я постійно працюю над собою. Я вже доходжу до такої стадії тверезості, що працювати у своєму павільйоні не можу. Адже виходить, що моя зарплата залежить від того, як люди обіп'ються цього пива. Сильно означає зарплата вище. З кожним днем мене це все більше мучить та мучить. Стала грубити покупцям. Яка з ними може бути люб'язність, якщо вони просять відкривати пивні пляшки. Коротше, я вже на межі. Сьогодні Ірині сказала, що допрацюю до вересня і піду. Я не можу поки що піти. Як я можу знайти роботу? Освіта немає, та й вік не 20 років. Платять, звісно, добре, десять тисяч. До осені залишилося небагато, але витримки нема. Я Ірині говорю: «Свідомий непитущий навіть пакети з рекламою алкоголю і тютюну не купує, а ми пиво суємо людям...»

Марина, червень 2000

Коментар інструктора.

Марина все ж таки не змогла працювати офіціанткою в павільйоні, незважаючи на те, що зарплата в 10 тисяч була для неї величезною сумою. Я раджу, що якщо ти працюєш на таких підприємствах, треба поставити за мету піти. А якщо ти влаштуєшся на таку роботу, то це безумство.

Правила свідомої тверезості

1. Особиста тверезість. "Сухий закон" для себе.
2. Написати 50 щоденників програми. Пройти всі 12 ступенів. Ходити до клубу щонайменше один раз на тиждень.
3. Прийняти "сухий закон" у своїй квартирі.
4. Викинути з дому ритуальний посуд для самогубства: сигарети, попільнички, спиртне, маленькі чарки, чарки.
5. Зірвати винно-горілчані наклейки з пляшок, які використовуються в господарських цілях.
6. Не купувати алкогольну, тютюнову отруту, інші наркотики.
7. Нікого не пригощати спиртним (не торкатися пляшки) та сигаретами.
8. Не розплачуватись спиртним та цигарками за роботу.
9. Не заходити до ресторану, навіть поїсти.
10. Не працювати на підприємствах, пов'язаних з виробництвом та продажем алкогольної та тютюнової отрути.

11. Не купувати і не носити пакети з рекламою алкогольної та тютюнової отрути.
 12. Не пити безалкогольне пиво та вино.
 13. Виключити алкогольний гумор: «Щось стало холоднішати, чи не час нам...».
 14. Не співати пісні та не розповідати вірші з алкогольною тематикою.
 15. Оголосити про свою тверезість усім своїм друзям та знайомим.
- Як поводитися з друзями? Якщо до тебе в гості прийшли друзі з пляшкою, і вони ще не знають, що ти не п'єш, то зрадій їхньому приходу! Візьми в них пляшки, склади їх у пакет, проведи на кухню, почастуй чаєм, соком. А на запитання: "Ти навіщо пляшки в пакет поклав?" Відповідай: «Зараз дізнаєтесь, у мене сюрприз!» Далі намалюй їм схему запрограмованості та прочитай їм лекцію. Ось що пише один слухач курсів із міста Альметьєвська. «До мене відразу після занять прийшли двоє друзів із двома пляшками горілки. Я, як і належить інструкції, взяв їх у них, поклав у пакет, зав'язав його. Дістав пряники, налив чай і почав малювати їм схему запрограмованості. Коли вони зрозуміли в чому річ – давай тікати. А в мене двері і з внутрішнього боку не відчиняються, тільки ключем. Вони відчинити двері не можуть, і я в передпокої їх все затримую і за за тверезість. Вони вже кричать – ми всі зрозуміли, тільки давай пляшки та випускай нас зі свого сейфа. Ну, я посміявся, коли вони пішли. Рінат
16. "Пустеля". У перші сорок днів тобі необхідно було припинити контакти з друзями, що п'ють, відключити телефон і т.д. Зараз у тебе продовження «пустелі» – не ходи на свята, де п'ють спиртне. Виняток може бути лише, якщо тебе покликали батьки. Завжди пам'ятай заповідь – шануй батьків.
 17. Розповідати всім програму «Тверезої Росії».
 - Припинити рекламу спиртного та тютюну.
 - Провести всенародний референдум щодо запровадження державної монополії.
 - Провести всенародний референдум щодо надання права органами місцевого самоврядування закривати у межах своїх територій питні заклади.
 - Почати рух.
 18. Зберігати подружню вірність. Не знайомитись для серйозних стосунків із одруженими/заміжніми. Виключити інтимне життя поза шлюбом (пристрастю).
 19. Оголосити особисту війну алкогольної, тютюнової, наркомафії.
 20. Пояснювати всім, що немає культурного вживання алкогольної отрути, будь-яке вживання – ознака безкультур'я. Пояснювати всім, що немає зловживання алкоголем – будь-яке вживання це зло. Культурне вживання спиртного безглузде словосполучення. Немислимі, культурне куріння, наркоманія, злочинство, вбивство. Але завжди пам'ятай, що люди, які так думають, – не винні: люди не винні в тому, що вони п'ють, курять, вони так запрограмовані.
 - а) Енергетична концепція вживання спиртного, тютюну, наркотиків, лайка – це висмоктування енергії, здоров'я та життя у своїх дітей, батьків, рідних та близьких людей.
 21. Пояснювати всім, що може бути хорошого вина, т.к. у будь-якому вині є етиловий спирт, а спирт це отрута. Хороше вино звучить так само безглуздо, як хороші сигарети, хороший героїн.
 22. Пояснювати всім, що реклама та продаж йде від виробника. Необхідно припинити виробництво та продаж, щоб припинити вбивство людей.
 23. Пояснювати всім, що при припиненні продажу смертність з 37% впаде до 3%. Зменшиться смертність від побутової хімії. Зменшиться смертність від сурогатів. Спирт, розведений водою на заводі, є таким же сурогатом, яким є спирт, розведений водою в домашніх умовах.
 24. Стати свідомим непитущим.
 25. Вступити до Благодійного фонду тверезості ім. Геннадія Шичко.
 26. Виконувати заповіді Фонду:
 - Поспішайте робити добро!
 - Якщо не я, то хто?
 - Вибрався сам – допоможи іншому!

Словник непитущого

Синдром жадібного фраєра чи жадібність фраєра згубила – зрада своїх тверезих переконань заради кар'єри та грошей. Наприклад, я вип'ю з начальством, щоб отримати підвищення по службі тощо.

Ефект мудрого викладача (мудрих викладачів слухав я неухважно, все, що не ставили мені, робив я абияк). Думка керівника спец.курсу, який вважає, що слухач «все зрозумів», але чомусь запив. Думка ця ґрунтується на тому, що викладач вважає, що матеріал, який він дав новачкові, міцно засвоєний ним. Однак досвід показує протилежне. Наприклад, щоб вивчити визначення терміну «алкоголізм» одним слухачам для цього потрібно один день, іншим тиждень, а третім так і не вдається вивчити та зрозуміти, що це таке. Наприклад, за тиждень занять пишуть: «Алкоголізм – це наркотична отрута».

Щоб уникнути цього, потрібна постійна перевірка слухачів на засвоєння ними навчального матеріалу.

Козел у капусті – пропаганда тверезості та водночас із ним приховування свого пияцтва від членів клубу.

На жаль, були такі викладачі, одиниці, але були. Виявити таких людей спочатку дуже складно. При виявленні «козла в капусті» необхідно терміново позбавити його статусу викладача мінімум на 3 роки. Надалі клуб свідомих непитущих має право вирішувати його подальшу долю. «Козли» дуже небезпечні для тверезого руху. Але виключати з клубу, якщо вони визнають свій обман, звичайно, не слід, адже це грішник, що покався. Інший момент - коли член клубу або керівник каже, що можна пити, по "трохи", по 50 грам, і в цьому немає нічого страшного. Тоді необхідно перед ними порушити питання – або він знову проходить програму, пише щоденники і приймає рішення вести тверезе життя, або залишає клуб, поки це рішення у нього не дозріє. На зборах мають право перебувати лише члени клубу, які вирішили набути тверезості. Цей термін не відноситься до людей, у яких бувають зриви.

Гордий непитущий Іван – зарозуміле ставлення до інших методів позбавлення алкоголізму за відсутності особистої допомоги за методом Шичко або за програмою Фонду.

Щоб позбавитися цього комплексу, необхідно ходити на зустрічі клубу мінімум один раз на тиждень. Якщо ти непитущий зі стажем не ходитимеш у клуб, якщо тебе не бачитимуть новачки, то, як же ти допомагатимеш іншим набувати тверезості? На жаль, цей комплекс поширений дуже сильно, наприклад, у Москві з населенням 8 мільйонів немає жодного клубу тверезості.

Нам потрібний не ти, а твоє багатство

Коли я читав цей щоденник, то згадав фільм Ельдара Рязанова «Небеса обітовані», там є такий епізод – молода дівчина знайомиться зі старим, котрий сидить біля своєї триповерхової вілли. Справляють весілля, і ось у розпал цієї урочистості приїжджають господарі, виявилось, що це був сторож цього будинку. Наречений підходить до нареченої і каже на кшталт, я сподіваюся, це ніяк не позначиться на наших відносинах, головне, що ми любимо одне одного. На що мати нареченої відповідає: «Ах, ти старий козел, та нам же не ти потрібний був, а твоє багатство...»

Жадібність, як втрата друзів

Приїхав мій друг із Новгорода, Стас. Перед приїздом до Єкатеринбурга я в нього грошей зайняв. Зайняв я 300\$ США, пояснювати було колись, треба їх ментам віддати, щоб не посадили. А займав телефоном – друг то в Новгороді, а тут він свою квартиру здає, я у квартирантів і взяв 300 \$. Коротше, вся ця кухня не така важлива, я в друга питаю: «Тобі 300 доларів дорожче чи я?» Він відповідає: "300 доларів"! Я кажу: «Якби не ці 300 доларів, мене б забрали». А він: «А мені... на фіг». Я то розумію – мене б забрали, доньці життя зіпсував би, батькам, дружині. А найкращий друг: «Мені... на фіг». А загалом із цими 300\$, я винен йому 900\$. Ось він мені і каже: «Давай мені свою машину, а я списую 400 \$ боргу, а 500 \$ будеш винен». На цьому ґрунті ми посварилися, я цю машину міг і за 1000 \$ продати, та й розрахуватися з боргами, довелося машину віддати. Знаю – якби не п'янці, нічого цього не було б. Сам у всьому винен. Тепер у мене немає друга.

Т*****

Щедрість, як набуття друзів

Наш Фонд знаходиться у приміщенні, яке купив та пожертвував Михайло. Він є директором страхової компанії. Купив квартиру він на власні гроші і, звичайно ж, цим вчинком він придбав друзів. Скупий не має їх, до того ж Бог подбає і про його бізнес,

кожен має стільки грошей, скільки він заслуговує. З пожертв Фонд відраховує 5% неможливим, це одна сім'я, яка бере дітей із дитбудинку, взяли вже десять осіб. І одна жінка, яка прочитала у газеті замітку «Хто візьме Маратика?». У ній розповідалося, що в одному дитбудинку, з якого забирають на усиновлення дітей, є інвалід. У нього одна нога коротша за іншу, і його ніхто не всиновлює. Так ось Зоя, так звали цю дівчину, будучи молодою і незаміжньою, пішла і взяла саме цього Маратика. Вносячи посильні пожертвування до Фонду, ти якоюсь мірою допомагаєш і цим людям і набуваєш друзів. У щоденнику №8 (Психологія малих груп) розповідається про одну групу, яка ходила до клубу та не вносила чотири місяці гроші навіть за цукерки (собі ж на цукерки). Чи могла відбутися така група? Звичайно ж, ні, вони були надто скупі, щоб мати друзів. При пожертвуванні – купуєш, а не втрачаєш.

П'ять місяців тому я відчувала кохання

Курю я дуже довго, весь цей час, близько 5 місяців, навіть не помічала, що почала курити і вже важко обходитися без сигарети. Щоразу казала собі, що я не втягнуся, що мені легко покинути, але від чергової цигарки не відмовлялася, хоч могла. Зараз розумію, що втягнулась. Чесно кажучи, якби я не прийшла до клубу, навряд чи я усвідомила б це. Усвідомлення того, що я роблю, допомогло мені відмовитися від цього. Така дурість, якісь сигарети змушують завдавати собі шкоди, але чим вони хороші? Що змушує брати чергову цигарку, думаючи, що вона остання? Моя внутрішня потреба – потреба у коханні. Потреба у коханні, а не у сигареті. Я пам'ятаю себе – п'ять місяців тому я відчувала кохання. А потім, коли почала курити, щось зламалося всередині, я спочатку цього не розуміла, думала, що кохання трохи вщухло. Ніколи не думала, що таке може бути від цигарки.

Л.Т.

Я за це місце триматимусь до... труни!

Коли я читав цей щоденник, то згадав одного знайомого. Він працює кухарем у ресторані та їм керівництво на двох дає щодня пачку дорогих цигарок, щодня. Я якось зустрів його і запропонував кинути палити. Так він каже: «Я божевільний чи що! Так, на халяву дають «хороші» цигарки щодня! Я зараз за це місце до труни триматимуся. Якщо хтось мене спробує підсидіти – розірву.

О.О.*****

ДІМІГІ

1. Ми живемо у дивовижний час, коли до грошей змінилося ставлення.
Ми живемо в тій державі, де люди отримують гроші за свою працю, а не за щось інше. І тому гроші отримали інший зміст та інше, благородніше призначення – на них уже не купиш честь та славу.
2. Цей могутній предмет досі славнозвісно купував усе, що вам було завгодно. Він купував серцеву дружбу і повагу, шалену пристрасть і ніжну відданість, нечувану шану, незалежність і славу і все, що було найкращого у цьому світі.
Але він не тільки купував, він ще, так би мовити, мав казкові властивості перетворень.
І, наприклад, володарка цього предмета, якась там криклива підсліпувата бабця без трьох передніх зубів, перетворювалася на чарівну німфу. І навколо неї, як хворі, знаходилися найкращі чоловіки, добиваючись її тьмяного погляду та прихильності.
3. Розумний дурень, глухий кут або повний ідіот, що ледве повертає своєю недорікуватою мовою, ставав дотепною малою, що щохвилини говорить афоризми життєвої мудрості. Пройдисвіт, сучий син і шахрай, брудна душонка якого за інших обставин викликала б огиду, робився почесною особою, якій полювання було потиснути руку. І безногий каліка з рваним вухом і розгорнутою мордою нерідко перетворювався на досить симпатичного юнака з ангельською фізіономією.
Ось на кого перетворювалися власники цього предмета.
І ось, на жаль, цьому магічному предмету, що надто діяв на наше м'яке, як віск, уяву і має такі разючі властивості, гідні казки, завдані у нас важкі рани. І що з цього буде і вийде, особисто нам поки що повною мірою і до кінця невідомо.

Однак ми думаємо, що нічого поганого, окрім хорошого, не станеться. І, можливо, щастя ще осяє наше сумне життя.

4. Ось якщо, припустимо, якимось, ну, я не знаю, яка там розумна істота, скажімо, з іншої культурної планети, ну, припустимо, з Марса чи там з Юпітера, заверне, припустимо, ненадовго, на нашу скромну землю, - це істота, що не звикла до наших земних справ, до крайності здивується течії нашого земного життя.

Звичайно, хочеться думати, що ця розумна істота в першу чергу і хоча б через широкість наших полів і рівнин загорне або впаде саме до нас. І тоді його подив не буде таким грандіозним.

Але якщо воно, припустимо, через недосвідченість, або там із крайньої цікавості, або, чого доброго, з бажання, через свою порочність, повеселитись, загорне спочатку в одну з європейських країн, розраховуючи там відвести свою душу, засохлу в поневіряннях далеких і строгих планет, то воно, незвичне до таких видів, до крайності вразиться в першу ж мить.

5. Ось, припустимо, істота ця спустилася, або, дотримуючись більш земних понять, скажімо – впала на своєму літальному апараті кудись, ну, там, поблизу якогось світового міста, де, так би мовити, блиск, тріск та імер елеган.

Виблискують, припустимо, лампіони. Виринаються щодо нього промені реклам. Блищать на хмарах усім на подив якась там світлова пляшка з шампанським. Корок у неї навмисне вискакує. Світлові бризки блищать. Внизу гримить музика. Потяг гуркотить. Вискочить там, я вибачаюсь, який-небудь чоловічко, якому відхопило повноги. Сік тече... Автомобіль їде, до відмови наповнений шикарними дамами. Вони з реготом і примовками їдуть кудись там, ну, я не знаю – в оперу чи кабарі повеселитися. Бравий полісмен жваво віддає їм честь... Десь мило співають... Десь лунає постріл... Десь плачуть, охають, танцюють.

6. Одним словом, гуркіт, тріск і блиск приголомшують нашу приїжджу істоту, яка, проте, безстрашно прямує вперед, щоб подивитися на небачене доти видовище.

Змішавшись з натовпом, наша дивна істота йде, припустимо, на своїх кривих ніжках головною вулицею.

Ротик у нього розкритий, оченята обертаються туди й сюди, в серці, якщо є таке, незрозуміла тривога змінюється жалем, що здуру залишено насиджене місце, і ось - чи не завгодно, можливо, чорт знає що зараз станеться.

І раптом істота бачить: під'їжджає до під'їзду якийсь там розкішний мотор.

7. Три швейцари стрімко вибігають і з великою повагою відчиняють дверцята. І цікаві, затамувавши подих, дивляться на того, хто зараз звідти вилізе.

І раптом з авто, нахиливши головку, випархує, уявіть собі, така собі лялечка, вкрай миловидна, гарненька дама, така чарівна, щойно може уявити собі святкова фантазія чоловіка. В одній ручці у неї крихітна собачка, тремтячий чорненький фокстер'єр, в іншій ручці – кульок з фруктами – ну, там персики, ананаси та груші.

Вона вистрибує з авто з вкрай безпорадними словами: "Ах, упаду!" або "Ах, Алексіс, ну де ж ти нарешті!"

І ось слідом за нею, крекчучи, плюючись і щохвилини сморкаючись, вилазить Алексіс на своїй кульгавій нозі. Таке собі уявіть собі, груба тварина, така собі у нього морда - ніс кривої, однієї вилиці немає, і з ока гній тече. Ні, він одягнений модно і елегантно, але відразу видно, це йому ніяк не допомагає, а, навпаки, посилює його вкрай потворний вигляд.

8. І ось все йому проте кланяються в три смерті, всі на нього захоплено дивляться. Шепіт захоплення та поваги пробігає по рядах.

- Ах, - каже швейцар, тремтячи від хвилювання, - яке щастя, панове, що він до нас завітав.

А він, цей кульгавий суб'єкт, мабуть, постарів у злодіяннях, недбало позіхаючи і не закриваючи навіть свого їдала рукою, йде собі на своїй кривій нозі, неохоче поглядаючи на чарівну даму, яка суть не хто інша, як його дружина.

- Пардон. Хто це? – злякано запитує наша розумна істота у швейцара. – Це що ж буде: якийсь ваш великий учений, чи політичний діяч, чи, можливо, великий педагог свого часу?

- Педагог, - зневажливо каже швейцар. – Якби педагог, то ніякої б, перепрошую, метушні не сталося. У нас педагогів, можливо, з кашею жеруть, а це приїхавши мільйонер.

9. Насилу розуміючи, що це означає, наша розумна істота дізнається, що цей хромоногий суб'єкт, якому виявлена така велика повага, тільки тим і чудовий, що він дуже вдало торгує автомобільними шинами, купленими на ті гроші, які залишив йому його тато.
Не розуміючи, що це означає, і не бажаючи ламати свої піднесені мізки, наша розумна істота, розгнівавшись, вирішує тоді залишити землю, де земних жителів поважають такі дивні й незрозумілі властивості. І ось поспішає наша приїжджа істота омріяно до свого літального апарату.
І дорогою бачить дивні сценки. Воно бачить розкішних і шикарних людей у довгих шубах, підбитих хутром. І людей жалюгідних, бідно одягнених, що йдуть трухлявою, злодійкуватою ходою. Воно бачить дитину з простягнутою лапкою. І розкішного нахабного немовляти з щокми, що звисають від жиру, якого за ручку веде мама і щохвилини годує то бісквітами, то якимось м'яким шоколадом.
Воно бачить картину, мабуть, звичну і для його потойбіччя, - воно бачить молоду красуню, що поспішно вибігла на тротуар і пристає до чоловіків з надією заробити у них на своїй миловидності.
10. І, бачачи все це, наша істота поспішає, щоб сісти в свій апарат і летіти кудись очі. І раптом воно відчуває, як чиясь рука лізе в його кишеню, якої, власне кажучи, у нього й нема, а гроші, за звичаєм своєї планети, воно, можливо, тримає на грудях. Притиснувши лапчонкою це місце, щоб не вперли останнє заощадження, наша істота сідає в апарат і, натиснувши кнопку, поспішно злітає до яскравих небес, бурмочучи на своїй тарабарській говірці:
- А ну вас, знаєте, до дідька. Теж, уявіть собі, планета.
Прощайте, прощайте... До побачення... Прилітайте частіше. Можливо, надалі щось зміниться. Привіт вашим. Пишіть. Зазирайте до нас. У нас протягом життя йде інакше.
11. Так, справді, у нас інше життя. Ні, ми маємо гроші. У нас на них багато можна купити, але вони по-іншому розподіляються між людьми. І ми не маємо поваги до того, хто чомусь їх більше має. У нас таку особу поважають головним чином за інші якості.
Отже, нове життя, нові стосунки та нова сторінка історії.
І ось, отже, якщо це так - цікаво і всім обов'язково потрібно і корисно подивитися, що було раніше, якщо цього зараз немає, і що трапилося в минулому, якщо більше не хочуть, щоб це відбувалося в сьогоденні.
І ось, послинивши палець, ми перегортаємо пожовклі сторінки безпристрасної історії. І тут ми відразу бачимо, що історія знає безліч дивовижних розповідей про гроші. Однак, прочитавши їх, ми рішуче не можемо зрозуміти, чому історія має розповідати про це неупереджено. Навпаки. Деякі історії, на наш погляд, дуже прекомічні, і з них треба сміятися. А є оповідання, над якими слід проливати сльози.
Але ні, що ви, ми не збираємося розповісти вам всю історію. Ми розповімо те, що було найсмішніше, і те, що було найбільш характерним, як нам здалося.
12. Ось, наприклад, будьте ласкаві прослухати розповідь про силу грошей, розповідь про те, як одного разу з публічного торгу продавався царський трон. Причому не самий, звісно, трон, не меблі, а ціле царювання. І кожен бажаючий багатий суб'єкт, любитель царювати, міг спокійнісінько стати царем. І міг, так би мовити, всім на подив, створити свою власну якусь ні на є худородну династію. І це трапилося не в якійсь там мізерній країні, де, так би мовити, ковила, ліси та білки, а ні більше, ні менше, як у самому величному Римі.
Причому це було тим більше гідно будь-якого здивування, що на той час і трон і царська династія надзвичайно шанувалися і були, так би мовити, щось божественне, освячене звичками та віками. І вже принаймні поняття про це було дещо інше, ніж, перепрошую, в наші дні. Проте гроші все ж над цим перемогли.
Безпристрасна історія розповідає, що у Римі в 193 року нашої ери преторіанці (преторіанцями називалися добірні війська – варті римських імператорів), потребуючи грошей, пустили імператорський трон з громадського торгу.
Охочих бути імператорами виявилось більше, ніж слід очікувати.
13. Ми уявляємо, як при цьому палили дружини претендентів на престол. І які були крики, стогін і крики, і, можливо, навіть, вибачте, бійки та побоїща. Були, звісно, вельми спокусливо з цілковитої нікчемності стати раптом імператрицею. Проте дві людини незабаром обскакали всіх.
Один багатий чоловік, міський префект Сульпіціан, запропонував близько восьми мільйонів рублів за престол.

Однак інший претендент, сенатор Дідій Юліан, придуркуватий і немолодий суб'єкт, дружина якого, мабуть, нервово стояла поряд, хрипким голосом, вгамовуючи серцебиття рукою, сказав, що він дає кожному солдатів рівно по шість тисяч двісті п'ятдесят динарійів, що становило загалом. складності тринадцять мільйонів карбованців.

Сума ця викликала великий ентузіазм у масах, і сенатор Дідій Юліан, що хитається від слабкості та хвилювань, отримав привабливий престол.

- Ти просто дурень! – мабуть, сказала дружина імператора. - Бракнути тринадцять мільйонів! Вони б нам і за дев'ять поступилися.

- Ну вже, матінко, чому я знав. Ти б мене зі світу зжила, якби хтось інший перебив.

14. Однак зі світу зжила його не дружина. А якось процарствовавши шістьдесят днів, цей любитель імператорської влади несподівано закінчив своє земне існування, - ті ж преторіанці його вбили, заколовши кинджали.

- Мерзотники, - мабуть, кричав бідолаха імператор, - що ви, їй-богу, робите, я ж вам, здається, заплатив сповна.

Однак доблесні воїни, сподіваючись, мабуть, залучити в подібну угоду ще наступного багатого дурня, безжально приколювали горе-імператора, безневинна і багатостраждальна душа якого поспішно злетіла до неба, гірко скаржачись богам на величезне свинство і кричущу людську непорядність.

Свинство ж справді було величезне - за тринадцять мільйонів царювати всього два місяці і після того віддати богам душу! А втім, дурень був частково сам винен – навіщо поліз до імператорів.

Але загалом трон – це не дивно.

15. Ось було дивно, коли церква почала продавати ордери на відпущення гріхів. Це вони ухильно називалося індульгенціями.

Ми, власне, не знаємо, як виникла ця справа. Ймовірно, було засідання збіднілих церковників, на якому, давлячись від здорового сміху, хтось запропонував цю сміливу ідею.

Якийсь там святий доповідач, мабуть, у сумних фарбах змалював грошове становище церкви.

Хтось там несміливо запропонував брати за вхід з тих, хто відвідує церкву.

Якийсь такий собі курносий піп сказав своїм гнусовим голосом:

- За вхід брати – це вони, факт, не ходитимуть. А ось, можливо, їм при вході чогось таке легеньке продавати, дешеве, на зразок Володі... щось вкручувати їм...

Хтось крикнув:

- Дешеве теж грошей коштує. А ось може нам з кожного благословення брати? Або: водою морду покропив – платіть гроші.

16. Але тут раптом наш курносий піп, пирхнув у руку і гойдаючись від нападів сміху, сказав:

- А може, нам, братики, гріхи відпускати за гроші? У кого який гріх – жени монету... І квиток отримуй на руки... Ай, їй-богу...

Тут, без сумніву, шум здійнявся, смішки, вигуки.

Мабуть, якась висохла ханжа, піднявши до неба руки, сказала:

- А як же бог, що ти на небі?

Курносий каже:

- А може, ми для нього й намагаємось... Я тільки, братики, іншого боюся - раптом не понесуть гроші... Народ піхвий прохвост пішов.

Але тут, проголосувавши, вирішили випробувати цю справу. Справа, всупереч сумнівам, рушила добре. І ось цією вигідною торгівлею церква старанно займалася протягом багатьох століть.

Будь-який гріх можна було викупити за певну плату.

17. Божественний намісник Христа, якийсь папа Лев X (1514 рік), сильно потребує грошей і бажаючи розворушити цю заглухлу було в його час торгівлю, вирішив відправити за кордон спеціального чоловічка, сподіваючись потрясти кишені заможним іноземцям, які вірять у святість і непогіршеність церкви.

Ця людина, чернець Тецель, об'їхала всі німецькі володіння, жваво торгуючи там ордерами відпущення гріхів.

Він їздив на коні з двома ящиками. В одному ящику він мав папські грамоти та ярлики на відпущення гріхів – минулих, сьогодення і навіть майбутніх. В інший ящик чернець штовхав гроші за виручений товар.

Історія розповідає про це арапство кумедний анекдот, як один німецький лицар зустрів у лісі цього ченця. Цей лицар купив у ченця ордер на відпущення того гріха, що він має намір виконати. Після чого, побивши ченця і відібравши в нього ящик із грошиками, втік.

18. Втім, що стосується церкви, це теж не так вражає. Щодо грошей церква завжди відрізнялася непомірною жадібністю. І найбільші суми накопичувалися у церковних, монастирських надрах та підвалах. Звичайно, попи минулого, треба сказати, дещо відрізнялися від сучасних засмучених служителів культу. Це були люті молодці та любителі добре пожертви та випити. Багато хто з них ходив зі шпорами, озброєні мечами та пістолетами, багато хто їздив на конях, боровся і повертав політичними справами. І, люблячи широке життя, загібали гроші з живих та мертвих.

Тож усе, що стосується церкви, це не так вражає.

А ось дуже цікаво читати, як через гроші сталося падіння знаменитого придворного діяча, кавалера та найсвітлішого князя, пана Меншикова.

Ось це було вражає, як такий досвідчений вовк і царедворець, що пережив чотирьох імператорів, що багато разів траплявся в крадіжках, хабарах і лихоїмствах, що двічі ледве врятувався від катувань і дибки, цей, можна сказати, досвідчений лиходій, що бачив види, зник на зовсім порожній справі.

Приводом для його падіння послужила невелика і навіть дурна грошова історія.

19. Треба сказати, що імператору Петру II було тоді дванадцять років. І в день його іменин петербурзьке купецтво, не вирізняючись фантазією, але бажаючи підійти до свого царя, подарувало йому кілька сотень червонців.

Історія не каже, скільки саме червонців, але те, що їх несли на підносі імператору, слід вважати, що це було не дуже мало і не дуже багато, а в міру.

А коли служитель ніс ці гроші на підносі, найсвітліший князь Меншиков мав нещастя та необережність зустріти його.

- Ти що, дурню, несеш? – мабуть, спитав Меншиков.

- Тож – гроші.

- Як гроші? Ану, давай їх сюди.

І взяв.

- Государ ще дуже малий, - невизначено додав Меншиков. - Він ще не розуміє, що таке гроші.

Однак, як виявилось, хлопчик-імператор чудово розумів, що таке гроші.

Дізнавшись про те, що гроші взяв собі Меншиков, хлопчик, каже історія, буквально накричав на нього.

– Я тобі покажу, що я імператор! – вигукнув розгніваний юнак.

20. Нам швидко малюється ця історична сценка, гідна бути записаною.
- Да-а, - сказав хлопчик, зустрівши Меншикова. - Ти що ж це мої гроші заграбастав? Хитрий який!
 - Які гроші, ваша величність? Що ви?.. Помилуйте... в очі не бачив...
 - Та-а... які! Сам мабуть узяв, а тепер каже – «які»... Це мені принесли, а не тобі.
 - Ах, ці гроші... Що купці принесли, ваша величність?
 - Та-а... Я імператор, а не ти... Купці, може, мені принесли...
 - Ах, так, так... згадую, ваша величність... А я їх, чи знаєте... велів, тово... до себе, тово... віднести: хай, думаю, у мене полежать, поки ваша величність не підросте.
 - Віддай мої гроші, - заревів хлопчик. – Я мамі скажу. Я тобі покажу, що я імператор! Заляканий Меншиков побіг до себе, щоби повернути ці гроші. «Дивіться, – думав Меншиков, – такий маленький шкет, а вже так чудово розуміє. Прямо не гірше за мене. Треба буде справді; віддати гроші цій шельмі, - мабуть, лиха не оберешся».

21. Однак того ж дня ввечері, коли Меншиков прийшов до палацу, його не прийняли. А за кілька днів він був заарештований і засланий на вічне проживання до глухого села.

Звичайно, причини цього падіння були складнішими. Тут була боротьба придворних партій, проте цікаво, що приводом для падіння послужив саме цей грошовий випадок.

Історія розповідає, що Меншиков надзвичайно був наляканий, коли його не ухвалили у палаці.

Зберігся до наших днів його лист до імператора. У цьому листі він буквально принижувався, і благав про пощаду, і пропонував «повернути гроші з надлишком». Проте двір гроші ці повернув із ще більшим надлишком, ніж припускав пан Меншиков.

Меншикова позбавили всіх орденів, чинів та маєтків. У нього конфіскували буквально незліченне багатство – кілька сотень пудів золота та близько чотирнадцяти мільйонів грошима.

Виявляється, найсвітліший князь не позіхав і за сорок років близькості до царів хвацько награвував собі казковий стан.

Як то кажуть, заради злодія і борошно.

22. Але все це – і трон, і церква, і політичні падіння – все це не дивніше, ніж те, що ми бажаємо розповісти.

Ми хочемо розповісти про те, як сам пан закон шанобливо ставився до грошей.

Історія не знає нічого більш разючого, ніж це.

Ось як це в них було згідно з історією.

Там у них за кримінальні злочини покарань майже не було. І можна було вбивати і таке інше. І замість покарання обвинувачений сплачував грошовий штраф. І його після цього, потиснувши руку, відпускали. І навіть, може, просили частіше заходити. Загалом, дуже вони мали мило у сенсі. Легко дихало. Що завгодно можна було робити. Були б гроші.

Причому така гуманна система існувала у Росії, а й у світі. І це тривало цілі віки.

Тільки в Росії в цьому сенсі трохи перестаралися і прямо дійшли до ручки. Там це дуже прищепилося. І там навіть спеціальні закони написали та визначили, скільки і за що треба платити.

Так що кримінальний кодекс виглядав у них однаково як ресторанне меню. Там ціни вказані за будь-яку провину. М кожен, згідно з вказаною ціною, міг вибирати собі будь-яку справу по кишені.

Проте перестанемо жартувати і давайте всерйоз зачитаємо кодекс.

23. Ось зачитайте виписки з "Руської правди" ("Руська правда", з якої ми робимо виписки, відноситься до середини XIII століття)

- «Якщо прийде на подвір'я (тобто до суду) людина в крові чи в синцях, то свідків їй не шукати, а кривдник нехай платить продажу («продажем» називався штраф за злочин на користь князя. Винагорода потерпілому називалася «урок». Штраф за вбивство називався «вірою») – три гривні».

Зазначимо, що гривня не дорівнювала нашому гривеньнику, і цей мордобій не оцінювався у тридцять копійок, бо всі ходили б з розпухлою мордою. Гривня – це був шмат срібла близько однієї третини фунта.

- «Якщо хтось ударить кого батоном, або чашею, або рогом, або тильною стороною меча, то дванадцять гривень продажу, а якщо скривджений, не стерпівши того, вдарить мечем, то провини в тому немає».

Штраф цей знову ж таки йшов на користь князя, хоча били і не його.

Проте дещо міг підзаробити і постраждалий.

- «Якщо хтось поранить іншому руку, і рука відпаде або відсохне, або поранить ногу, око чи ніс, то платить віру – двадцять гривень, а потерпілому – десять гривень».

На цій дрібній справі князь мав удвічі більше, ніж потерпілий, що не можна назвати повною справедливістю.

Але були справи, у яких князь зазнав явних збитків:

- «Хто відрубає іншому якийсь палець – три гривні продажу, а потерпілому – десять гривень».

Цікаво, що і за палець, і за цілу руку потерпілий отримував однаково по десять гривень, а князь на пальцях втрачав чомусь більше, ніж у сім разів.

24. Однак не розбиратимемося в цих психологічних тонкощах. Діди мабуть туго знали, що робили.

Але вражає: ціни за вбивство загалом майже не перевищували за бійки та моральні образи.

Ось будьте ласкаві, преїскурант за вбивства. Вибачаємося, звичайно, за відступ, але дуже вже в них цікаво і наочно виходить.

Робимо виписки з тієї ж «Руської правди», записаної у «Новгородському літописі»:

- «Якщо вб'ють купчину німця у Новгороді, то за голову десять гривень».
Така принизливо низька ціна за голову іноземного фахівця надалі, правда, була доведена до сорока гривень, і вбивство інтуристів, мабуть, стало не всім по кишені і не всім доступно, але все ж таки ціна була трохи більша, ніж удар чашею або рогом по вітчизняній морді.

- «Якщо хтось уб'є княжого конюха, кухаря під'їзного – сорок гривень за голову».
- «Якщо хтось уб'є княжого тіуна (прикажчика, суддю, дворецького) – дванадцять гривень».

Судячи з цих цін, інтелігенція мало цінувалася в ті часи. Конюхи та кухарі коштували дещо дорожче.

25. Але всі ці ціни, можна сказати, були певною мірою пристойні і не надто вже роняли людське звання та гідність та вартість людського життя.

Однак були ціни просто з рук геть погані:

- «Якщо вб'ють робітника – п'ять гривень.
Якщо вб'ють смерда (селянина) – п'ять гривень.
За холоп – п'ять гривень.
За раба – шість гривень».
- Іноді, щоправда, ціни за «простих людей» підвищувалися:
- «Хто уб'є ремісника чи ремісницю – дванадцять гривень».
- Закон не був чужий і гуманних міркувань:
- «Хто уб'є годувальника (дядька) – дванадцять гривень».

Крадіжки та пограбування також оплачували всілякі штрафи. Причому, ці штрафи не перевищували дванадцяти гривень. І лише конокрадство та підпал каралися знаменитим покаранням – «потокотом та розграбуванням». Тобто обвинуваченого виганяли з дому і «усього світу» розграбували його майно.

26. Загалом, грошовий штраф був, скільки можна укласти, єдиною відплатою за злочин.

І звичайно, такий закон, що діє протягом багатьох століть, без сумніву, чудово опрацював свідомість у людей, - хто мав більше грошей, той міг не тільки своїм ближнім розбивати морди жердиною або там чим завгодно, але міг і вбивати їх і робити все, що йому заманеться, - закон стояв на варті всіляких дрібних його інтересів та душевних потреб.

І ми вважаємо, що й у наш час там, де надто шанується багатство, ця висока, горда свідомість залишається незмінною.

Звичайно, до революції і в нашій країні будь-який багатий громадянин легко міг звільнитися від найважчих звинувачень. І, наприклад, злочини багатих і впливових поміщиків ніколи навіть не виявлялися назовні. Оскільки грошові хабарі та зв'язки не доводили справу до суду.

Ось, наприклад, був такий знаменитий випадок: калуський губернатор Лопухін (1819) за хабарі припиняв усі справи у довіреній йому губернії. Цей аферист і пройдисвіт одного разу за сім тисяч взявся навіть припинити справу поміщика Хітрова, якого звинувачували у вбивстві.

27. Можна уявити, якою була при цьому розмова!

- Вибачаюсь, - сказав, мабуть, добродушний губернатор, - тільки менше ніж за сім тисяч я не візьмуся.
- Тисяча б п'ять, - зітхнувши, говорив поміщик.
- Лізет, - запитав губернатор дружину, - чи не пам'ятаєш, душенько, скільки ми минулого разу взяли за цього, ну, як його... якого до ведмедя... кинули... Чотири? Ось бачите, юначе, ми чотири тисячі взяли за те, що якийсь там ведмідь злегка пом'яв дворянина. А тут у вас бог знає що – вбивство! От не вбивали б – ось, може, я нічого з вас не взяв би. Це вже ваша необережність.
- Ну гаразд, - сказав поміщик, - згоден, тільки ви вже того, швидше. А то ваші пройдисвіти щодня ходять... Турбують.
- А ви їх у морду, - сказав губернатор, ховаючи гроші.

Загалом, цю справу всемогутній губернатор справді припинив. Щоправда. Якби йшлося про вбивство, ну, скажімо, «смерда» чи найманого робітника, то справа б остаточно затихла, але поміщик мав необережність загрибати дворянина.

І справа випадково просочилася і стала відомою у Петербурзі.

Олександр І наказав віддати Лопухіна під суд. Більше року тяглася ця каверзна справа, і скінчилась вона нічим. Вірніше, у прохвоста губернатора виявився родич голова Державної ради, і сенат не захотів псувати з ним стосунків. Справа про цей негідник так і затихла. І тим більше затихла справа про вбивство.

28. Отже, якщо пан закон настільки шанобливо і несміливо ставився до людей, які мають гроші, і грошима можна було сплатити всякий свій злочин, то самі поміркуйте, що потяг і прагнення до грошей було дуже серйозною справою. І справді, у цьому сенсі люди дуже процвітали і в цій справі, можна сказати, доводили свою фантазію до крайніх меж можливого. Але тут, так би мовити, мораль у них дуже розкололася. З одного боку, треба було хапнути гроші для того, щоб жити чесно і бути в безпеці від мінливості життя, а з іншого боку, видобуток грошей майже завжди був пов'язаний із злочином. Тут можна було розгубитись. Тому бідолаха людина, награвувавши гроші й одразу забувши про все, белькотіла високі слова про сумління та честь і писала про це закони, а досі цілком могла і була здатна з легкістю зарізати рідного тата, щоб скористатися його майном.

І, скажімо прямо, таке сильне прагнення грошей було таким, що ніяка інша справа не могла хоча б скільки-небудь з цим рівнятися.

Тобто жодних перепон не існувало задля досягнення грошей.

29. Скажімо прямо: у сенсі видобутку грошей – це жах, що робилося упродовж усієї історії.

Свого часу знаменитий письменник Карамзін так сказав: «Якби захотіти одним словом висловити, що робиться в Росії, слід сказати: крадуть».

Однак ми не будемо, звичайно, говорити про професійних злодіїв і грабіжників - так би мовити, фахівців з діставання грошей, - справа ця повсякденна і малодивна. Але ми хочемо звернути вашу прихильну увагу на кілька поважних і поважних постатей, крадіжка і грабежі яких є несподіванкою.

Ми вже мали честь говорити про Меншикова. Цей пройдисвіт за одне тільки царювання Петра І чотири рази був під судом за крадіжки, хабарі та лихоцтво. Петро поблажливо ставився до свого улюбленця і щоразу рятував його від страти.

Але, наприклад, одного штрафу суду пан Меншиков заплатив близько трьохсот рублів. Якщо не брешуть історики. А сума ця на ті часи нечувана. Так можете собі уявити, скільки впер цей тип, якщо був такий штраф.

Але погляньте на пресвітлу постать тих часів – на пана Петра Толстого. Цей поважний пан був сподвижник Петра І, наш шановний посол у Константинополі, найбільший діяч того часу, людина розумна і навіть відзначена багатьма талантами. І, скажімо, - прапрадід нашого Л.М. Толстого, Що не завадило йому бути неабияким арапом.

30. При від'їзді його послом до Константинополя (1705 року) він отримав на підкуп турецьких сановників двісті тисяч червінців. І, як встановлено, більше половини грошей він привласнив собі.

Мабуть, він подумав: «Чим я буду якимось невідомим туркам платити, дай я візьму собі за працю».

Однак один його подьячий, Тимофєєв, зробив на нього донос. Цей донос Толстой встиг перехопити. І, щоб сховати кінці у воду, отруїв свого цього бідолаху подьячого.

І про це отруєння особисто доніс до посольського наказу, мотивуючи своє вбивство тим, що подьячий хотів ніби звернутися до магометанства. Історія зберегла цей надзвичайно цікавий документ – лист П. Толстого (від 10 червня 1706 року).

Пан Толстой писав:

«... Подьячий Тимофєєв мав намір стати бусурманом, про який його намір бог мені допоміг побачити. Покликавши його до себе, таємно замкнув його в хаті, де сплю, до ночі. А в ніч він випив чарок вина, незабаром помер і тим зберіг нас від такого лиха...»

Цей хитрий лист написано, як бачите, за правилами дипломатії, без особливого натиску на факт, що відбувся. А факт був такий, що Толстой, замкнувши подьячого у кімнаті, дав йому пляшку отруєного вина. Дурень подьячий, сьорбнувши цього вина, незабаром віддав богові свою праведну душу. І цим, можна сказати, зберіг Толстого від біди.

31. Але ходімо далі. Справа про вбивство піддячого затихла, оскільки мотивування вбивства було зроблено з повним знанням справи. Перехід людини в іншу віру для російського уряду завжди видавався якоюсь межею людської підлості. Це кривдив

уряд. І вселяло в них невпевненість: мовляв, вони не такі гарні зі своєю релігією та господарством, що від них тікають. Проте за місяць посольський секретар також не побоявся написати донос на Толстого. Ця велика крадіжка червінців, мабуть, надто вплинула на оточуючих, з якими Толстой не хотів поділитися. Тоді Толстой отруїв і цього нещасного секретарку. І знову сам повідомив у посольський наказ, що секретар нібито мав секретні стосунки з турецьким візиром і, бажаючи замість слідів, зробив донос на нього, по суті, ні в чому не винної людини.

Справа пішла в Петербург, проте Петро I, який давно вже перестав дивуватися таким справам, подивився на все це крізь пальці і велів слідство припинити.

Ймовірно, на тлі інших постатей Толстой був ще досить світлою особистістю. Уявляємо, які там були інші.

Загалом, пані історія знає таку безліч випадків злочинів, пов'язаних з грошима, що немає можливості переказати все це.

32. І ми не будемо цим турбувати вашу прихильну увагу і не псуватимемо вам лагідного настрою перерахуванням усього того, що ми знаємо про це. Все, так би мовити, і так зрозуміло. Запитань, як кажуть, не маємо. Скажімо тільки, що прагнення грошей – це одна з найсильніших і наймогутніших пристрастей, які вражали і вражають шановне людство.

І цю сильну пристрасть держава іноді відмінно вміло використовувати для досягнення своїх дрібних потреб. І якщо, наприклад, треба було спіймати якогось державного злочинця, перше, що робилося, - оголошувалась ціна за його голову.

Майже на кожній сторінці історії є ціни за ту чи іншу голову.

Наприклад, одного разу римський диктатор Сулла (83 рік до нашої ери), захопивши владу у свої руки, наказав винищити всіх прихильників свого ворога та суперника Марія. А щоб ніхто не уникнув цього винищення, Сулла, будучи великим знавцем життя і людських душ, призначив надзвичайно високу ціну за кожну голову.

Він оголосив, що за кожного вбитого він заплатить по дванадцять тисяч динаріїв (близько п'яти тисяч рублів золотом).

33. Ця висока ціна настільки вплинула на уяву громадян, що (історія розповідає) «вбивці щогодини входили до будинку Сулли, несучи в руках відрубані голови».

Ми приблизно уявляємо, як це було.

- Сюди, чи що?... З головою говорив убивця, несміливо стукаючи у двері.

Пан Сулла, сидячи в кріслі в легкій туніці і в сандалях на босу ногу, співаючи легковажні арійки, переглядав списки засуджених, роблячи там позначки та пташки на полях.

Раб шанобливо доповідав:

- Там знову з'явилися... з головою... Приймати, чи що?

- Клич.

Входить убивця, дбайливо тримаючи в руках дорогоцінну ношу.

- Дозволь! – каже Сулла. – Ти чого приніс? Це що?

- Звичайна голова... Як вели наказати...

- Звели... Та цієї голови в мене й у списках немає. Це чия голова? Пане секретаре, будьте ласкаві подивитися, що це за голова.

- Якась, мабуть, стороння голова, - каже секретар, - не можу знати... Голова невідомого походження, мабуть, відрізана в якогось чоловіка.

34. Вбивця несміливо вибачався:

- Перепрошую... Не на того, мабуть, напорвся. Бувають, звичайно, помилки, якщо поспіх. Візьміть тоді ось цю голівку. Ось ця головка, безперечно, правильна. Вона в мене була взята в одного сенатора.

- Ну, ось це інша справа, - говорив Сулла, ставлячи у списках галочку проти імені сенатора. – Дайте йому там дванадцять тисяч... Клади голову сюди. А цю забирай до біса. Бач, дарма відрізав у когось...

- Вибачаюсь... підвернувся.

- Підвернувся... Це кожен настриже у перехожих голів – грошей не напасешся.

Вбивця, отримавши гроші і захопивши випадкову голову, йшов, шанобливо кланяючись своєму патрону.

Загалом понад дві тисячі голів було доставлено Суллі протягом кількох тижнів.

Історія безпристрасно додає, що ніхто не уникнув своєї сумної долі.

35. Але одного разу, через півстоліття (43 рік до нашої ери), коли ціна за голову випадково стрибнула ще вище, сталася така різанина, що, здається, світ не знав нічого подібного. Римський консул Марк Антоній після вбивства Юлія Цезаря присвятив до смерті триста сенаторів та дві тисячі вершників.

І, йдучи стопами пана Сулли, оголосив, що платитиме високу плату, щоб оголошених у списках знищили в короткий термін.

Ціна за голову дійсно призначена була напрочуд висока - двадцять п'ять тисяч динаріїв (близько восьми тисяч рублів). Рабам, щоб розуміли своє низьке становище при вбивстві високих панів, належало менше – тисяча динаріїв.

Тут страшно уявити, що сталося. Історія каже, що сини вбивали своїх батьків. Дружини відрубували голови сплячим чоловікам. Боржники ловили та вбивали на вулиці своїх кредиторів. Раби підстерігали своїх господарів. І всі вулиці були буквально залиті кров'ю. Ціна дійсно була надто висока. Ми маємо думку, що протягом місяця люди перебили б один одного, якби держава так платила.

Однак історія знає ще більшу ціну. Так, наприклад, за голову знаменитого Цицерона, найбільшого римських ораторів, було призначено п'ятдесят тисяч динаріїв.

Ця відрубана голова була урочисто поставлена на стіл. І дружина Марка Антонія, ця шалена і злочинна бабуса, проткнула язик Цицерона шпилькою, говорячи: «Нехай він тепер поговорить».

36. Але найвища ціна була призначена одного разу за голову англійського короля Карла I. Карла I видали за чотириста тисяч фунтів стерлінгів (близько чотирьох мільйонів). Але тут, мабуть, менше не можна було взяти – дві держави старанно торгувалися протягом місяця. І Шотландія, куди біг Карл, видала його Англії, поступившись своїми християнськими поглядами за чотири мільйони. Карлові I відрубали голову. І ми уявляємо, з якими обережностями рубали цю надто дорогу голову.

Однак нас, звісно, цікавить не ціна, а спосіб, яким користувалися.

Наполеон за голову знаменитого тірольця Гофера, який підняв народне повстання за незалежність країни, пообіцяв заплатити всього близько двох тисяч рублів. Проте Гофер, що ховався в горах, уже за два дні був спійманий своїми тірольцями. Він був виданий французам та ними розстріляний (1810 рік).

І ось, цим милим фінансовим методом користувалися в усі часи, протягом усієї історії, навіть новітньої. Цікаво, що за голову російського провокатора Дегаєва (1874) (Дегаєв був член партії «Народної волі»).

За провокаторську діяльність його засудили партія до смерті. Бажаючи уникнути смерті, він запропонував убити начальника охоронного відділення Судейкіна, що й зробив.) царський уряд призначив дуже велику суму.

На вулицях Петербурга було розклеєно афіші з його портретом. За вказівку місцезнаходження призначалася нагорода у п'ять тисяч рублів, а за «сприяння до упіймання» – десять тисяч рублів золотом.

Однак цей похмурий негідник Дегаєв уникнув своєї долі. Він утік до Америки і там помер своєю смертю, так би мовити, за нотаріуса та лікаря.

37. Отже, на цьому припиняємо наші історичні новели. Скажімо лише до того, що за всіх часів і за всіх обставин гроші були часом єдиним засобом для досягнення найскладніших завдань. За гроші продавалися посади та люди. За гроші можна було купити собі графський титул та всякі дивовижні можливості. Наприклад, можна було поснідати з царем або з царицею, якщо, скажімо, пожертвувати велику суму на щось таке корисне. Загалом, усі двері та серця відчинялися перед цим. І провокатори продавали залишки своєї совісті. І все взагалі продавалося. І гроші були, так би мовити, форменим чином вмістищем усякої людської капості. І нерідко найтемніші ділки, маючи гроші, спливали на поверхню державного життя і розпоряджалися долями цілої держави.

Був, між іншим, знаменитий випадок, коли бандит, спекулянт і найбезсоромніший авантюрист шотландець Лоу (1716), який сколотив собі темними коштами кілька мільйонів, був призначений у Франції генерал-контролером фінансів.

І ми вважаємо, що, порившись у закордонних справах нашого часу, ми знайдемо чимало подібних випадків.

38. Загалом, перегортаючи всю історію, ми не побачили жодного випадку, коли б гроші зазнали краху чи поразки.

Втім, про одну чудову поразку ми вам можемо розповісти таку цікаву новелу.

Це сталося зі знаменитим ювеліром та скульптором Бенвенуто Челліні.

Папський двір, бажаючи нарешті звільнитися від украй неспокійного художника, вирішив умертвити його. А Челліні сидів у цей час у в'язниці за звинуваченням у шаті казенного золота. Челліні, звичайно, вважав себе безвинно постраждалим, проте ми не дали б поруки за нього.

Хіба що з поваги до його генія покривили б душею. І ось попи вирішили скористатися нагодою, щоб покінчити з ювеліром. Він довгі роки докучав їм своєю зухвалою поведінкою.

І ось вирішили вбити його, але таким чином, щоб смерть ця була б скільки-небудь схожа на природний кінець. Отрута в цій справі не була придатна. Ознаки отруєння отрутою надто помітні. Виникли б чутки і пересуди, яких не бажав чесний і богобоязливий тато. Все-таки незручно: тато, вищі ідеали, Христос воскрес – і раптом грубе вбивство. Хотілося одним словом, зробити тихо, безшумно і, головне, із християнською смиренністю.

І ось тоді замість отрути вирішили ув'язненому дати в їжу товчений алмаз. Це був уже випробуваний засіб: людина вмирала ніби від кольк і розладу шлунка.

39. І ось цей алмаз папський двір дав одному ювеліру для того, щоб той розтік камінь, що нелегко піддається цьому.

Пройдисвіт ювелір, бажаючи заробити на цій справі, розштовх замість отриманого алмазу м'якший і менш дорогий камінь - блакитний берил. Корисливий майстер заробив на цьому пару золотих, а що стосується Б. Челліні, то той, проковтнувши з їжею цей потовчений м'який камінь, залишився живим на користь людства, що страждає.

Хоча Челліні і пережив, як він пише, величезний страх близької смерті, але потім, як досвідчений ювелір, він розпізнав у потовченому камені блакитний берил, а не алмаз, який був би смертельний.

Ось, мабуть, єдиний випадок, коли гроші не відіграли тієї ролі, яку їм було призначено.

Але вони зіграли ту ж роль, але тільки для іншого. Тож саяво грошей від цього не померкло.

Однак ми знаємо один випадок, коли гроші у своїй могутності зазнали жахливого краху. І тут уже нічого на допомогу не прийшло. Ось як це було.

40. І це навіть не новела, а ціла симфонія.

Йдеться про занепад і падіння великого Риму.

У ту, можна сказати, грізну епоху гроші відіграли певну роль.

Історики розповідають, що в Римі раптом нагромадилися величезні суми. Річ у тім, що Рим перед цим здобув великі перемоги в Азії та Македонії. І завдяки цьому Рим розбагатів.

Величезні контрибуції та грабежі в завойованих землях створили у Римі незвичайний приплив грошей. І тоді Сенат, бачачи, що справи йдуть у них дуже добре, звільнив усе населення двадцять чотири роки від усіх податків і поборів. Це надзвичайно надихнуло багатіїв і спекулянтів. Які мали гроші – захотіли мати ще більше. Багато хто кидався у ризиковані спекуляції. І почали тиснути з ще більшою силою незаможний клас. І Рим, як повідомляє історія, почав задихатися у грошах. І тоді почався розгул і, щиро скажемо, вакханалія.

Грошові аристократи, пересичені задоволеннями, влаштовували нечувані оргії та бенкету.

Для столів багатіїв стали привозити вишукані предмети розкоші.

Знаменитий римський цензор Порцій Катон однією фразою визначив становище держави. Він сказав: «Місто, в якому риба коштує дорожче за упряжний вол, допомогти вже нічим не можна».

41. Так і сталося – Риму нічого не допомогло. І незабаром Рим втратив своє світове значення.

Ось що розповідає історія про гроші.

Вона розповідає про великі злочини, про злочини та вбивства. Вона розповідає про загибель народів, про звеличення негідників і темних пройдисвітів і про всі великі та малі потрясіння, які нещадно завдали людям гроші.

І ми, вибачте, не віримо, що зараз це зовсім не так відбувається, як це відбувалося раніше. Ми маємо думку, що саме так і відбувається. А щодо нашої країни, то здебільшого у нас цього немає, і з цієї причини нам, так би мовити, з гори видні.

Але ми, звичайно, не будуємо своєї філософії на моралі. Ми, любий читачу, не ділимо життя і справи на добро і зло. І не говоримо ах чи ох. А ми наше пресвітле життя ділимо грубіше: на хороше і погане.

І ось, з сумлінним і старанним старанням прочитавши історію, ми помітили, що навіть при такому поділі хорошого було замало, а поганого було досить скрізь і куди не плюнь.

І ми маємо скромну думку, що це погане сталося, мабуть, навіть не через гроші, а через дивовижну систему, чи, вірніше, розподіл грошей, які проходили не через ті руки, через які їм належало проходити.

42. Але, ах, ми раптом у тумані майбутнього бачимо поблажливу та криву усмішку людини, яка витонченими пальцями перегортає сумні сторінки варварської історії, в якій гроші, можна сказати, затьмарили сонце, зірки, місяць і цілком шановану людську особистість. І навіть кохання, про яке ми маємо намір дещо розповісти вам у наступному відділі.

Але ми не хочемо займатися безцільними промовами, міркуваннями та вигуками.

Скажімо прямо, що гроші грають і ще гратимуть величезну роль навіть і в нашому зміненому житті. І нам (сумлінно зізнатися) не зовсім зрозумілі ті урочисті дні, коли цього не буде. І нам особисто, власне, навіть невідомо і не зовсім зрозуміло, як це станеться і що при цьому кожен робитиме. І як це взагалі піде?

Але ми повинні сказати, що у нас багато сумних справ, пов'язаних з грошима, вірніше – з багатством, вже безповоротно зникло. І ми частково звільнилися від багатьох небезпек та мінливостей життя. І ми знімаємо капелюх перед цими обставинами.

43. Але гроші, ми повторюємо, грають у нас неабияку роль, і за них відбуваються і відбуваються багато комічних і варварських історійок, про які ми вам і збираємося розповісти.

Давайте подивимося, які це історійки.

А перед тим наголосимо, що ми, поважний критик, візьмемо для цього негативні факти. А що стосується позитивних сторін, то ми тебе, як пресвітлу особистість, яка бажає весь час читати лише гарні та гідні випадки, з легким серцем відсилаємо до п'ятого відділу, що є у нас наприкінці книги. І там твоє стомлене серце заспокоїться від усього доброго.

Отже, починаються наші гумористичні оповідання про гроші.

Добрий читач, побережи свої кишені.

«Блакитна книга» І. Зощенко

Запитання до щоденника № 42

Для працюючих з проблеми алкоголізму та їх близьких

(Заповнюється перед сном)

1. Ім'я, дата, час початку заповнення щоденника.
2. Як я розумію, що таке срібллюбство?
3. Як я поводитимуся, якщо мені запропонує випити начальник на роботі, пообіцявши підвищення по службі?

Ситуація: Мій добрий знайомий пропонує влаштуватися в компанію, яка продає алкогольну продукцію, що з окладом перевищує мій у 5 разів.

Запитання: мої дії?

4. Чи працював я раніше, чи працюю зараз на підприємстві, яке пов'язане з виробництвом та продажем алкогольної та тютюнової отрути?
 5. Напиши пам'яті правила свідомої тверезості. Яке з цих правил мені не під силу?
 6. Мої думки щодо кожного нового терміна (див. словник). Чи я використовую ці терміни в мові тверезості? Який із цих термінів мені запам'ятався найбільше? Яке нове слово я хочу запропонувати для словника непитушого?
 7. Над якою пороком, окрім алкоголізму, я зараз працюю?
 8. Опиши докладно, які зі шаблів програми тобою не пройдено і чому?
- (УВАГА! Якщо не пройдено якийсь ступінь (крім другого), довідайся про це інструктора. Необхідно терміново поговорити про це, твоє завдання полягає в тому, щоб за

написанням щоденників були пройдені всі шаблі. Якщо якісь з них тобою не освоєно, інструктор може продовжити написання щоденників програми. Усім працюючим за програмою необхідно перерхитувати знову і щоденники програми та свої власні щоденники).

9. Що мені найбільше запам'яталося у прочитаному мною щоденнику програми?

10. На який час я вирішив відмовитися від алкогольної отрути?

11. Час закінчення написання щоденника ____ ч. ____ м.

Запитання до щоденника № 42

Для працюючих з проблеми куріння

(Заповнюється перед сном)

1. Ім'я, дата, час початку заповнення щоденника.

2. Як я розумію, що таке сріблорубство?

3. Я відмовляюся цькувати себе тютюновим отрутою тому що: це дорого для мого бюджету чи з якихось інших причин?

Ситуація: Одна людина через жадібність відмовилася цькувати себе тютюновим отрутою.

4. Як я вважаю, це добре чи погано?

5. Чи шкода мені прокурених грошей?

6. Чи працював я раніше, чи працюю зараз на підприємствах, пов'язаних із виготовленням та продажем тютюну?

7. Напиши правила свідомої тверезості. Які з цих правил мені найважче виконувати?

8. Який термін зі словника тверезості запам'ятався мені найбільше?

9. Над якою пороком, окрім куріння, я зараз працюю?

10. На який час я вирішив відмовитися від тютюнової отрути?